

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені В.Н. КАРАЗІНА

Кафедра міжнародних відносин, міжнародної інформації та безпеки

КОМПЛЕКС НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

з дисципліни

УКРАЇНА В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ

рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

галузь знань: 29 «Міжнародні відносини»

спеціальність: 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

освітня програма «Міжнародні відносини»

спеціалізація: _____

вид дисципліни: за вибором

факультет Міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: к.ю.н., доцент Здоровко С.Ф.

1. Навчальний контент:

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Україна в системі міжнародної безпеки» складена відповідно до програми підготовки бакалаврів за спеціальністю 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії», освітня програма «Міжнародні відносини».

Мета викладання навчальної дисципліни - формування у студентів комплексного уявлення про основні цілі, завдання та ключові напрямки зовнішньої політики України в сфері безпеки на регіональному та глобальному рівнях. Відповідно до мети сформулювало завдання, серед яких: розглянути теоретико-методологічні підходи до трактування змісту безпеки у сучасних міжнародних відносинах; висвітлити ключові положення концепцій міжнародної безпеки; надати комплексну уяву про тенденції розвитку глобальної та регіональної системи безпеки на сучасному етапі; дослідити процес формування концептуальних засад та інституційних механізмів політики безпеки України в постбіполярний період; проаналізувати напрямки реалізації політики безпеки України на глобальному та регіональному рівнях; розкрити роль зовнішнього фактору в процесах формування та реалізації політики безпеки України.

Структура навчальної дисципліни є теоретичною основою сукупності знань та вмінь, що формують майбутній міжнародний профіль фахівця і включає два тематичні блоки. Відповідно до них будується модульна тематика, за якою передбачено вивчення теоретичних основ ролі України в системі міжнародної безпеки.

Зокрема, перший тематичний модульний блок спрямований на засвоєння студентами сутності цілей, принципів та теоретико-правових засад формування міжнародної безпеки в сучасному світі.

Другий блок передбачає вивчення місця та ролі України в системі регіональної та міжнародної системи, зокрема її діяльності в ООН та ОБСЄ, участь у роботі міжнародних організацій та процесі ядерного роззброєння.

Семінарські заняття спрямовані на закріплення та конкретизацію лекційного матеріалу, розвиток у студентів творчих задатків, навичок самостійної роботи і прикладного використання теоретичних знань у професійній діяльності. З цією метою розроблено комплекс завдань, спрямованих на активізацію самостійної роботи, серед яких: письмове виконання тестів, відповіді на поставлені запитання та ін. До семінарських занять передбачено список необхідних для підготовки джерел.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Тема 1. Сутність безпеки у сучасних міжнародних відносинах

Наукова та політична актуальність курсу «Україна в системі міжнародної безпеки». Предмет, методи та основні завдання курсу. Сучасні світові процеси (глобалізація та регіоналізація міжнародних відносин) та їх вплив на сутність безпеки. Базові та сучасні концепції міжнародної безпеки. «Національна безпека», «регіональна безпека» та «міжнародна безпека». Сутність системи міжнародної безпеки. Сучасні загрози та виклики національній та міжнародній безпеці. Місце України в системі міжнародної та регіональної безпеки.

Тема 2. Роль міжнародних організацій в формуванні та трансформації системи міжнародної безпеки

- ООН як провідна глобальна організація забезпечення міжнародної безпеки: історія створення та розвиток.

- Органи ООН з підтримки миру та безпеки (Рада Безпеки, Генеральна Асамблея, Міжнародний суд ООН).
- Роль ОБСЄ в системі міжнародної безпеки: від наради до організації.
- Пріоритетні напрямки діяльності ОБСЄ в системі міжнародної безпеки та миру.
- Місце НАТО у формуванні сучасної системи міжнародної безпеки.
- Еволюція концептуальних засад НАТО у постбіполярний період.
- Роль Європейського Союзу в системі міжнародної безпеки.
- Особливості реалізації спільної політики безпеки та оборони ЄС на сучасному етапі.

В ході другої світової війни стало питання про необхідність такого післявоєнного устрою світу, який би передбачав дійові засоби попередження агресій та забезпечення міжнародної безпеки. В першу чергу мова йшла про створення нової міжнародної організації.

Ліга Націй, створена після першої світової війни як складова частина післявоєнної Версальської системи, хоча й задекларувала своєю офіційною метою підтримання миру та роззброєння, але вона не стала й не спроможна була стати ефективним інструментом в її втіленні.

Її статут не лише не заборонив агресивну війну, а й не піддав її безумовному засудженню. Військові санкції проти держав, які розпочали війну в порушення положень Статуту, не носили обов'язкового характеру для членів Ліги. Встановлена Статутом мандатна система закріплювала колоніалізм (щодо колишній колоніальних володінь переможеної Німеччини).

СРСР, який вступив в 1934 році до Ліги на запрошення її членів, вніс низку конструктивних пропозицій направлених на підвищення ефективності системи підтримання миру, в тому числі й в області роззброєння, визначення агресії та таке інше, однак вони, ці пропозиції, були відхилені членами ліги Націй.

В цілому, підсумки діяльності Ліги, як в області підтримання миру так і в інших сферах були негативними. Вона фактично припинила свою діяльність в 1939 році, коли агресивні сили домоглися виключення із Ліги СРСР (війна з Фінляндією та інше). Формально Ліга була розпущена в 1946 році, після створення Організації Об'єднаних Націй.

Важливими етапами в становленні нової організації є наступне :

Московська конференція міністрів закордонних справ СРСР, США та Великої Британії за участю посла Китаю в СРСР, яка 30 жовтня 1943 року прийняла Декларацію з питань загальної безпеки. В цьому документі визнавалась необхідність утворення нової міжнародної організації для підтримання миру та безпеки, яка б базувалась за принципом суверенної рівності всіх миролюбних держав;

Тегеранська конференція голів Урядів СРСР, США та Великої Британії (вересень-грудень 1943 року), яка підтвердила важливість створення нової організації;

Конференція в Думбартон-Оксі (біля міста Вашингтон) представників тих же держав, та на другій стадії за участю Китаю (вересень 1944 року), яка розробила основні положення Статуту;

Кримська конференція керівників СРСР, США та Великої Британії (лютий 1945 року), на якій було узгоджене питання про процедуру голосування в Раді Безпеки.

Остаточний зміст Статуту ООН був узгоджений на конференції в Сан-Франциско (квітень-червень 1945 року) та підписаний 26 червня 1945 року. Дата набрання його сили — 24 жовтня 1945 рік відзначається у всіх країнах — членах ООН як ДЕНЬ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ.

Створення ООН стало визначним політичним досягненням в області міждержавних відношень та міжнародної співпраці. В ході підготовки та прийняття Статуту ООН на всіх перемовинах Радянський Союз відіграв виключну роль в

остаточному закріпленні в Статуті передових прогресивних принципів міжнародного права та міжнародних відносин.

Організація Об'єднаних Націй створена, як це визначено в **ст.1 Статуту**, з метою: 1) підтримання міжнародного миру та безпеки; 2) розвитку дружніх відносин між націями на основі поваги принципу рівності та самовизначення народів; 3) здійснення міжнародної співпраці в вирішенні міжнародних проблем економічного, соціального, культурного та гуманітарного характеру та в заохоченні та розвитку поваги до прав людини та основних свобод для всіх, без розділу раси, статі, мови та релігії; 4) а також для того, щоб бути центром для узгодження дій націй в досягненні цих загальних цілей.

Організація заснована на прогресивних, демократичних принципах міжнародного права. В **ст. 2 Статуту** передбачено, що Організація та її члени діють у відповідності з принципами суверенної рівності всіх її членів; добросовісного виконання прийнятих на себе обов'язків у відповідності до Статуту; вирішення міжнародних суперечок мирними засобами; відмови в міжнародних відносинах від загрози застосування сили як проти територіальної цілісності або політичної незалежності кожної країни, а також будь яким іншим

способом, який є несумісний з цілями ООН; всебічне надання допомоги Організації у всіх без винятку її діях у відповідності зі Статутом та відмова від надання допомоги будь-якій державі, проти якої ООН приймає дії превентивного характеру або примусового характеру.

Принципи міжнародного права, закріплені в Статуті, отримали подальше підтвердження та подальший розвиток в резолюціях та деклараціях Генеральної Асамблеї ООН, таких, наприклад, як резолюція про всебічне та повне роззброєння 1959 року, Декларація про надання незалежності колоніальним країнам та народам 1960 року, декларація про недопустимість втручання у внутрішні справи держав, про гарантування їх незалежності та суверенітету 1965 року, Декларація про принципи міжнародного права які стосуються дружніх відносин та співробітництва між державами у відповідності зі Статутом ООН 1970 року, Декларація про поглиблення та зміцнення розрядки міжнародної напруженості 1977 року та інші.

На момент створення ООН її членами були 51 держава, які приймали участь в конференції в Сан-Франциско та підписавши та ратифікувавши Статут, в тому числі СРСР, США, Англія, Франція, Китай, а також УРСР, БРСР, Чехословаччина, Польща та Югославія.

ООН є відкритою організацією, членами якої можуть бути всі миролюбні держави, які приймають на себе наявні в Статуті обов'язки та спроможні і бажаючи, по розумінню Організації їх виконувати. Для прийняття в члени ООН необхідна рекомендація Ради Безпеки, прийнята не менше ніж дев'яти голосами, включаючи падання голосів всіх п'яти постійних членів Ради та постанова Генеральної Асамблеї, прийнята 2/3 присутніх та приймаючих участь в голосуванні.

Члени ООН, які систематично порушують принципи Статуту, можуть бути виключені із організації Генеральною Асамблеєю за рекомендацією Ради Безпеки. ООН до таких заходів не запобігала.

Хоча Статут нічого не говорить про можливість виходу із Організації, однак таке право належить кожному члену ООН як суверенній державі. 20 січня 1965 року Індонезія вийшла із ООН, а 19 вересня 1966 року поновила своє членство в її діяльності.

В Статуті передбачена можливість призупинення прав і привілеїв держави-члена, якщо проти неї Радою Безпеки були прийняті заходи превентивного або примусового характеру. Таке призупинення здійснюється Генеральною Асамблеєю за рекомендацією Ради Безпеки, а поновлення — Радою Безпеки. За час, який пройшов з моменту після створення ООН, кількість її членів на цей час становить 193 держави.

Як правило, держави — члени ООН мають при Організації Об'єднаних Націй свої представництва. Статус спостерігачів при ООН мають такі організації як Організація

американських держав, Ліга арабських держав, Організація африканської єдності, ЄС та інші.

У відповідності до Статуту головними органами ООН є:

- а) Генеральна Асамблея;
- б) Рада Безпеки, Економічна та Соціальна Рада (ЄКОСОР);
- в) Рада по Опіці;
- г) Міжнародний Суд;
- д) Секретаріат.

Компетенція та правовий статус кожного із них чітко зафіксовано в Статуті.

Найбільш вагоме значення для забезпечення мети та принципів ООН має **ГЕНЕРАЛЬНА АСАМБЛЕЯ** — як універсальний міжнародний форум, на якому представлені всі країни-члени ООН. Вона складається із всіх держав-членів ООН, представлених на її сесії не більше чим п'яти представників. До складу делегації можуть також входити п'ять заступників представників та необхідна кількість радників та експертів. Незалежно від кількості представників кожна держава має лише один голос.

Генеральна Асамблея наділена в рамках ООН широкою компетенцією. Вона уповноважена обговорювати любі питання або справи в рамках діючого Статуту або маючи відношення до повноважень та функцій любого із органів ООН та робити в їх відношенні рекомендації державам-членам та Раді Безпеки (**ст.10 Статуту**).

В області підтримання міжнародного миру та безпеки вона: а) розглядає загальні принципи міжнародного співробітництва, в тому числі принципи які визначають роззброєння та регулювання озброєння; б) обговорює любі питання, які відносяться до підтримки миру та міжнародної безпеки; в) робить по відношенню до цих принципів та питань рекомендації державам-членам та Раді Безпеки.

Статут ООН передбачає два обмеження, які мають важливе значення для розмежування компетенції Генеральної Асамблеї та Ради Безпеки в області підтримання миру та безпеки:

- 1) Генеральна Асамблея не може робити будь-які рекомендації стосовно любого спору або ситуації відносно яких Рада Безпеки виконує свої функції, якщо Рада не запросить її про це (**ст.12**);
- 2) Генеральна Асамблея не може вжити заходи від імені ООН: кожне питання, по якому необхідно вжити заходи, передається Раді до або після обговорення (**ст.11, п.2**).

Генеральна Асамблея здійснює і інші функції, в тому числі вибирає непостійних членів Ради Безпеки, членів ЄКОСОР, Раду Опіки. Разом з Радою Безпеки вона вибирає суддів Міжнародного Суду, за рекомендацією Ради призначає Генерального секретаря та приймає нових членів в Організацію, розглядає щорічні та спеціальні доповіді всіх органів ООН та її спеціалізованих закладів.

Генеральна Асамблея здійснює також бюджетні функції, розглядає та затверджує бюджет ООН, визначає розмір щорічних внесків членів Організації та бюджету спеціалізованих закладів. Бюджет ООН складається із щорічних внесків держав-членів, а також тих держав-не членів, які приймають участь в окремих видах діяльності ООН. Для більшості держав, що розвиваються встановлений мінімальний внесок. Головні витрати за регулярним бюджетом несуть постійні члени Ради Безпеки — США, Росія, Англія, Франція та КНР.

Статут ООН та правила процедури Генеральної Асамблеї визначають порядок організації її роботи. Генеральна Асамблея — сесійний орган. Вона збирається на щорічні, чергові (в третій вівторок вересня), спеціальні та надзвичайні спеціальні сесії.

Робота чергових сесій проводиться на пленарних засіданнях та в головних комітетах, до складу яких входять всі держави-члени:

-Перший комітет займається питаннями роззброєння та іншими пов'язаними з ними питаннями міжнародної безпеки;

- Спеціальний політичний комітет** (політичні питання та питання безпеки);
- Другий комітет** (економічні та фінансові питання);
- Третій комітет** (соціальні та гуманітарні питання та питання культури);
- Четвертий комітет** (питання деколонізації);
- П'ятий комітет** (адміністративні та бюджетні питання);
- Шостий комітет** (правові питання);

Роботою сесії керує Генеральний комітет, до складу якого входить голова сесії, 21 його заступник та 7 голів головних комітетів. Ці особи вибираються з дотриманням принципу справедливого географічного представництва з урахуванням кількості місць встановлених резолюціями Генеральної Асамблеї для держав п'яти районів.

Робота сесії розпочинається з пленарних засідань, де ведеться загальнополітична дискусія, в рамках якої делегації викладають позиції своїх урядів по найважливіших міжнародних питаннях. Порядок денний розглядається в головних комітетах або на пленарних засіданнях в залежності від їх розподілу. В комітетах рішення приймаються простою більшістю.

Статутом передбачено перелік питань, які визначені як важливі та по яких рішення Генеральної Асамблеї приймається не менше ніж 2/3 присутніх та беручих участь в голосуванні держав. До таких питань відноситься: рекомендації про підтримання міжнародного миру та безпеки, вибори непостійних членів Ради Безпеки, вибори членів ЄКОСОР, Ради по Опіці, прийом нових членів, призупинення прав та привілеїв членів, виключення із ООН, питання які відносяться до системи опіки та бюджетні питання (**ст.18 Статуту**).

По всіх інших питаннях, в тому числі по визначенню додаткових категорій важливих питань, рішення приймаються простою більшістю присутніх та приймаючих участь в голосуванні.

Формула «присутні та приймаючі участь в голосуванні члени Організації» яка застосовується в практиці роботи органів системи ООН, означає, що ті, які утрималися розглядаються як такі, що не приймали участь в голосуванні.

РАДА БЕЗПЕКИ - це найважливіший постійно діючий орган, на який держави-члени ООН покладають головну відповідальність за підтримання міжнародного миру та безпеки. При виконанні обов'язків, які випливають із цієї відповідальності, Рада діє від їх імені (**ст.24 Статуту**). **У відповідності до ст.25 Статуту члени ООН прийняли на себе обов'язок підкорятися рішенням Ради Безпеки та виконувати їх.**

Рада складається із 15 держав (до 1 січня 1966 року складалась із 11), які мають статус постійних та непостійних членів.

У відповідності зі Статутом постійними членами є Росія (правонаступник СРСР), США, Велика Британія, Франція та Китай.

Десять непостійних членів обираються Генеральною Асамблеєю на дворічний термін без права негайного переобрання; щорічно підлягають переобранню п'ять держав. При виборах непостійних членів належну увагу приділяють ступеню їх участі в підтримці міжнародного миру та безпеки, в досягненні інших цілей (мети) Організації, а також справедливому географічному розподілу.

Резолюція Генеральної Асамблеї від 17 грудня 1963 року з подальшим уточненням в зв'язку з закінченням епохи «холодної війни» встановила наступні квоти для заміщення місць непостійних членів: 5 — від держав Азії та Африки; 3 — від Європи та 2 від Латинської Америки.

Рада Безпеки є єдиним органом в системі ООН, який повинен приймати заходи від імені всіх членів ООН в області підтримання міжнародного миру та безпеки. З цією метою він наділений повноваженнями розслідувати будь-який випадок який може привести до міжнародних непорозумінь або викликати суперечку, для визначення питання, чи може продовження цієї суперечки або випадку загрожувати підтриманню миру та безпеці (**ст.34 Статуту**). Якщо Рада вважає, що вона має справу з суперечкою або

ситуацією, які загрожують підтриманню миру, то в такому разі вона повинна прийняти всі заходи для мирного вирішення таких суперечок та врегулювання мирним шляхом таких ситуацій (**Гл.6 Статуту**). При цьому вона в змозі: 1) вимагати від сторін суперечки, щоб останні виконали свої зобов'язання вирішити існуючу суперечку мирним шляхом (**ст.33, п.2**); 2) рекомендувати сторонам належну процедуру або шляхи врегулювання суперечки (**ст.36, п.1**); 3) рекомендувати умови вирішення суперечок, які Рада буде вважати за найбільш доцільним (**ст.37, п.2**).

Раді Безпеки належить право встановлювати існування любої загрози миру, кожного порушення миру або акту агресії та визначати які заходи необхідно здійснити для підтримання або відновлення міжнародного миру та безпеки. Вона в змозі застосувати заходи не пов'язані з використанням збройних сил (повний або частковий розрив економічних відносин, зупинення залізничних, морських, повітряних, поштових, телеграфних, радіо та інших засобів спілкування), або використати об'єднані збройні сили держав-членів ООН (миротворчі операції в рамках ООН мають назву «блакитні берети»). Збройні сили надаються державами-членами ООН в розпорядження Ради Безпеки на підставі особливих угод, укладених між ними та Радою (**ст.43 Статуту**).

До укладення таких угод постійні члени Ради Безпеки можуть консультуватися один з одним, а в разі необхідності і з іншими членами Організації з метою таких спільних дій від імені ООН, які можуть бути необхідними для підтримання міжнародного миру та безпеки.

На Раду Безпеки також покладено обов'язок розробляти плани роззброєння та представляти їх членам ООН. Ряд функцій Рада виконує разом з Асамблеєю: рекомендує їй прийняття нових членів, призупинення здійснення прав та привілеїв членів ООН, виключення із членів ООН. Самостійно вона може поновити здійснення прав та привілеїв члена ООН. Крім того, Рада дає рекомендацію для призначення асамблеєю Генерального секретаря та приймає участь в виборах міжнародних суддів.

Рада Безпеки приймає юридичні акти двоякого роду: рекомендації та рішення. На відміну від рекомендацій, рішення Ради Безпеки у відповідності до Статуту ООН є юридично обов'язковими для держав.

Виключно важливою функцією Ради Безпеки визначено й метод голосування в ній. Кожен член Ради має один голос. Для прийняття рішення по процедурних питаннях достатньо дев'яти голосів будь-яких членів Ради. Для прийняття рішення по інших питаннях, пов'язаних з діяльністю Ради необхідно не менше дев'яти голосів, включаючи співпадання голосів всіх постійних членів Ради. Ця форма отримала назву принцип одноголосності постійних членів Ради.

Рішення вважається відхиленням, якщо проти нього проголосував хоча б один постійний член. В цьому випадку мова йдеться про застосування ВЕТО. З цього слідує, що в основі діяльності Ради покладено принцип особливої відповідальності постійних членів, в силу якого вони зобов'язані прикладати всі зусилля для забезпечення нормальної діяльності Ради та досягнення цим органом узгоджених рішень з питань підтримки миру та безпеки та забезпечення мирного співіснування держав з різними соціальними системами.

В практичній діяльності Ради Безпеки склалося правило в у відповідності з яким мотивоване утримання постійного члена вважається таким, що не перешкоджає прийняттю рішення. Можливо навіть прийняття рішення голосами непостійними членами при утриманні всіх постійних членів. Така ситуація вперше мала місце при прийнятті Радою резолюції 344 про Мирну конференцію по стану на Близькому Сході.

Формула голосування в Раді Безпеки в певній мірі вимагає узгоджених дій не лише постійних членів Ради а й непостійних, оскільки для прийняття рішення крім п'яти голосів постійних членів необхідно також не менше співпадань чотирьох голосів непостійних членів. Це означає, що сім непостійних членів мають свого роду колективне ВЕТО. Це означає, що механізм прийняття рішень в Раді Безпеки виходить із урахування

інтересів всіх країн, як великих так і не великих та інтересів держав з різними соціальними системами.

Рада Безпеки — постійно діючий орган. Всі його члени повинні бути постійно представлені в місті перебуванні ООН (на цей час це місто Нью-Йорк). Рада збирається на засідання по мірі необхідності.

МІЖНАРОДНИЙ СУД ООН (International Court of Justice) є головним судовим органом Організації Об'єднаних Націй, який розв'язує міждержавні спори та надає консультативні висновки. Попередником Суду була Постійна палата міжнародного правосуддя, створена під егідою Ліги Націй. Палата складалась з 15 суддів , які представляли основні правові системи світу й обиралися на 9 років Радою та Асамблеєю Ліги. Відповідно до Статуту Палата мала право розглядати міждержавні спори та давати консультативні висновки з будь-яких юридичних питань на запит Асамблеї або Ради Ліги Націй.

Діяльність Палати була перервана Другою світовою війною у 1940 році, хоча формально вона разом з Лігою Націй проіснувала до 1946 року. У зв'язку із створенням ООН на міжнародній конференції в Сан-Франциско (1945 р.) було визнано недоцільним зберігати Постійну палату міжнародного правосуддя. Натомість було вирішено організувати Міжнародний суд ООН. Його Статут був практично ідентичний Статутові Постійної палати міжнародного правосуддя. У лютому 1946 року Генеральна Асамблея та Рада Безпеки ООН обрали перших суддів Міжнародного суду ООН, а вже у квітні того року Суд зібрався на своє перше засідання. Першим Головою Суду став представник Сальвадору Хосе Густаво Герреро, який був останнім Головою Постійної палати міжнародного правосуддя. Першу справу, яка стосувалась морського інциденту в протоці Корфу, Суд почав розглядати у травні 1947 року.

Міжнародно-правовою основою діяльності Міжнародного суду ООН є насамперед положення розділу 14 Статуту ООН (ст.92-96). Статут Міжнародного суду ООН, який є невід'ємною складовою Статуту ООН, а також його Регламент, прийнятий 14 квітня 1972 року. Відповідно до **ст.93** Статуту ООН усі держави — члени ООН *ipso facto* учасниками Статуту Міжнародного суду ООН. Ця стаття також передбачає, що держава, яка не є членом ООН, може приєднатися до Статуту Міжнародного суду ООН на умовах, які в кожному конкретному випадку визначаються Генеральною Асамблеєю ООН за рекомендацією Ради Безпеки. Такі умови були визначені в резолюції Генеральної Асамблеї ООН № 91 від 11 грудня 1946 року у відповідь на запит Швейцарії, яка, не будучи членом ООН, виявила бажання стати учасницею Статуту міжнародного суду ООН: 1) прийняття положень Статуту Міжнародного суду ООН; 2) прийняття зобов'язання члена ООН за **ст.94** Статуту ООН, яка передбачає обов'язок держави виконувати рішення Міжнародного суду ООН; 3) зобов'язання брати участь у витратах на діяльність Суду в такому справедливому розмірі, який визначатиме Генеральна Асамблея ООН час від часу після консультації зі швейцарським урядом. Ці з самі умови в подальшому використовувалися і в інших випадках, коли певна держава бажала приєднатися до Статуту Міжнародного суду ООН, не будучи при цьому членом ООН. Крім Швейцарії, яка стала учасницею Статуту 28 липня 1948 р., такою можливістю скористалися: Японія (2 квітня 1954 р.); Ліхтенштейн (29 березня 1950 р.), Сан-Марино (18 лютого 1954 р.); Науру (29 березня 1988 р.), які стали учасниками Статуту Міжнародного суду ООН ще до того, як стали членами ООН.

Згідно зі **ст.35** Статуту Міжнародного суду цей орган є відкритим для держав, які є учасниками Статуту, а умови, на яких інші держави можуть отримати доступ до Суду, визначається Радою Безпеки ООН з дотриманням особливих положень чинних міжнародних договорів, але ці умови ні в якому разі не можуть поставити сторони в нерівне становище перед Судом.

На цей час ці положення зберігають скоріше теоретичне значення, оскільки на 2019 рік усі учасники Статуту Міжнародного суду ООН були членами ООН, а членами ООН є в свою чергу практично всі держави світу.

Відповідно **ст.2** Статуту Міжнародного суду ООН складається з колегії незалежних суддів, обраних, незалежно від їх громадянства, з-поміж осіб високих моральних якостей, які відповідають вимогам, що ставляться для призначення їх на вищі судові посади або є юристами з визнаним авторитетом у галузі міжнародного права. Практика свідчить, що членами Суду, як правило, обираються особи, які працювали юрисконсультами в міністерствах закордонних справ своїх країн, були професорами міжнародного права, дипломатами або суддями верховних судів у своїх країнах.

Суд складається з 15 осіб, серед яких не може бути громадян однієї і тієї ж держави. Враховуючи той факт, що законодавство багатьох країн визнає можливість подвійного громадянства, у Статуті міститься таке положення: особа яку можна розглядати як громадянина більше ніж одної держави, вважається громадянином тієї держави, в якій вона звичайно користується своїми громадянськими та політичними правами.

З метою забезпечення незалежності суддів безпосереднє висунення кандидатур здійснюється не урядами держав. Стаття 4 Статуту Міжнародного суду ООН передбачає що , члени Суду обираються Генеральною Асамблеєю і Радою Безпеки з-поміж осіб внесених до списку за пропозицією національних груп Постійної палати Третейського суду. Кожна національна група висовує не більше чотирьох кандидатів, з яких не більше двох кандидатів можуть бути громадянами цієї держави. Стаття 6 Статуту Суду містить рекомендації, щоб кожна національна група до внесення кандидатур запрошувала думку вищих судових установ та академій своєї країни, а також національних відділень міжнародних академій ,що займаються виключно правом. Генеральний секретар складає в алфавітному порядку список усіх осіб, кандидатури яких були висунуті, представляє цей список Генеральній Асамблеї та Раді Безпеки ООН. Заслуговує на увагу положення ст. 9 Статуту Суду, відповідно до якого весь склад Суду загалом повинен забезпечити представництво найголовніших форм цивілізації та основних правових систем світу.

На цей час цей розподіл є наступним: Африка — 3 члени, Латинська Америка та Карибський басейн — 2 члени, Азія — 3 члени, Західна Європа та інші країни (включаючи Канаду, США, Австралію та Нову Зеландію) - 5 місць, Східна Європа — 2 місця.

Хоча це прямо не зафіксовано в жодному міжнародно-правовому документі, але до складу Суду завжди входять судді, які є громадянами держав-постійних членів Ради Безпеки ООН.

Члени Міжнародного суду ООН обираються терміном на дев'ять років з можливістю переобрання. Кожні три роки відбувається оновлення однієї третини складу Суду.

У разі подання членом Суду заяви про відставку ця заява адресується Голові Суду для передачі Генеральному секретареві ООН і після отримання останнім цієї заяви місце вважається вакантним. Вакансії, що відкрилися , заповнюються тим самим порядком, який застосовується при обранні суддів, а член Суду, обраний замість члена, термін повноважень якого ще не сплив, залишається на посаді до закінчення терміну повноважень свого попередника.

Слід особливо наголосити на тому факті, що після свого обрання члени Суду не представляють ані уряди своєї країни , ані будь-яку іншу владу. На відміну від Генеральної Асамблеї та Ради Безпеки Міжнародний суд ООН не складається з представників урядів держав. З метою забезпечення справжньої незалежності суддів існує особливий порядок усунення їх з посади. **Стаття 18** Статуту передбачає, що член Суду не може бути усунений з посади, крім того випадку коли він, за одностайною думкою інших членів Суду перестає відповідати вимогам, що висовуються для зайняття цієї посади. Але

таких випадків на практиці поки що не було. Стаття 19 Статуту закріплює положення про те, що під час виконання ними своїх обов'язків члени Суду користуються дипломатичними привілеями та імунітетом.

Голова та віце-голова Суду обираються самими суддями на три роки з правом переобрання шляхом таємного голосування.

Відповідно до **ст. 22** Статуту місцеперебування Суду є м. Гаага (Нідерланди). Голова та Секретар Суду зобов'язані проживати в Гаазі, а що стосується інших членів Суду, то хоча Статут не містить імперативної вимоги щодо їх проживання в місці перебування Суду (вимагається тільки, щоб судді були у розпорядженні Суду в будь-який час, за винятком часу перебування у відпустці та відсутності у зв'язку з хворобою або з іншої серйозної підстави, належним чином поясненої Голові), на практиці більшість суддів також проживають у Гаазі.

У 1961-1970 рр. суддею Міжнародного суду (з 1968 по 1970 і віце-головою) був видатний український юрист академік АН УРСР Володимир Михайлович Корецький. Його ім'я нині носить Інститут держави і права НАН України.

Щорічний оклад членів Міжнародного суду складає 180 000 доларів США. Після виходу на пенсію суддя отримує щорічну пенсію, яка після дев'ятирічного терміну служби складає близько 80 000 доларів США.

Стаття 34 Статуту Міжнародного суду ООН передбачає, що тільки держави можуть бути сторонами по справі що розглядається Міжнародним судом.

Унікальність міжнародно-правового становища Міжнародного суду полягає в тому, що він є єдиним міжнародним судовим органом універсального характеру, що наділяється загальною юрисдикцією. Але Суд не може розглядати спори між державою та міжнародною організацією, або між двома міжнародними організаціями. Також він не наділений компетенцією розглядати заяви корпорацій, міжнародних неурядових організацій чи фізичних осіб, якими б важливими не були питання , що в них порушуються.

Отже, Суд розв'язує міжнародні спори лише між незалежними і суверенними державами — суб'єктами міжнародного публічного права.

Міжнародний Суд може розглядати справи лише в тому разі, якщо сторони спору певним чином висловили свою згоду на те, щоб стати стороною судового розгляду (так званий принцип згоди сторін). Така ситуація пояснюється тим, що фундаментальними принципами міжнародного публічного права є, зокрема, принцип суверенної рівності держав та принцип мирного розв'язання міжнародних спорів, відповідно до яких держава зберігає за собою свободу вибору мирних засобів розв'язання спорів між ними. Тобто ніхто не має права примусити суверенні держави розв'язувати свій спір якимось конкретним засобом, у тому числі зверненням до Міжнародного суду. **Держава може висловити свою згоду на передачу міжнародного спору, стороною якого вона є, до Міжнародного суду трьома способами: 1)** шляхом спеціальної угоди між сторонами щодо передачі справи до Суду (**п.1 ст.36 Статуту**); **2)** реалізуючи спеціальні статті міжнародних договорів, за якими держави-учасниці заздалегідь передбачають компетенцію Суду на розгляд спору між ними (**п.1 ст.36 Статуту**); **3)** шляхом односторонньої заяви про визнання без особливої угоди, *ipso facto*, щодо будь-якої іншої держави, яка взяла на себе.

Таке ж зобов'язання, обов'язкової юрисдикції Суду з усіх питань, що стосуються: **а)** тлумачення договору; **б)** будь-якого питання міжнародного права; **в)** наявності факту, який у разі свого встановлення являтиме собою порушення міжнародного права; **г)** характеру та розмірів відшкодування , належних за порушення міжнародного зобов'язання (**п.2 ст.36 Статуту**).

Щодо односторонніх застережень про визнання обов'язкової юрисдикції Суду, то відповідно до **ст.36** (п.3) ці заяви держав можуть бути або безумовними , або на умовах взаємності, або на певний час. Такі заяви здаються на зберігання Генеральному

секретареві ООН, який забезпечує їхніми копіями всі держави-учасниці Статуту та Секретаря Суду Заяви, зроблені щодо визнання обов'язкової юрисдикції Постійної палати міжнародного правосуддя, зберігають свою чинність відповідно до умов, викладених у них. У разі спору щодо підсудності справи Суду питання вирішується визначенням Суду. Отже, завдяки практиці факультативних застережень сформувалась група держав, які на засадах взаємності наділили Суд юрисдикцією розв'язувати спори між ними, які можуть виникнути в майбутньому. Кожна держава, яка входить до цієї групи, у принципі має право порушувати справу проти будь-якої іншої держави, що визнає обов'язкову юрисдикцію Суду. Практика свідчить, що односторонні декларації використовуються як підстави для юрисдикції приблизно в одній третині справ, що розглядалися Міжнародним судом. Але абсолютна більшість держав, які визнають обов'язковою юрисдикцію Міжнародного суду, зробили такі заяви з тими чи іншими застереженнями. Серед застережень, які найчастіше застосовують держави, роблячи заяви про визнання обов'язкової юрисдикції Міжнародного суду, можна згадати застереження про виключення з-під юрисдикції Суду: 1) справ, пов'язаних із охороною морських ресурсів, забруднення морського середовища, визначення морських кордонів, встановлення прилеглої зони, розробка ресурсів континентального шельфу та морського дону, експлуатацію живих ресурсів виключної економічної зони; 2) спорів, що стосуються державних кордонів та статусу державних територій; 3) спорів, пов'язаних з використанням повітряного простору над сухопутною та морською територією держави; 4) спорів, пов'язаних зі станом війни, воєнними діями, військовою окупацією, іншими актами військового насильства та виконанням санкцій за рішеннями міжнародної організації; 5) спорів, що стосуються внутрішньої компетенції держави; 6) спорів, що підлягають розв'язанню за допомогою інших засобів мирного розв'язання міжнародних спорів; 7) спорів, що передаються на розв'язання іншим судам за спеціальною угодою або положеннями договору, учасниками якого є сторони спору. Крім того, з п'яти постійних членів Ради Безпеки ООН лише один (Велика Британія) зробила заяву про визнання обов'язкової юрисдикції Суду, яка є чинною на сьогодні. Раніше подібні заяви були зроблені США та Францією, але потім вони відкликали їх, а Росія та Китай ніколи не робили таких заяв. Україна також ніколи не робила заяв про визнання обов'язкової юрисдикції Міжнародного суду. На сьогоднішній день обов'язкову юрисдикцію Міжнародного суду з тими чи іншими застереженнями визнають близько 70 (65) країн світу. У практиці Суду нерідко виникає ситуація, коли держава, яка визнала обов'язкову юрисдикцію Суду, починає заперечувати її, коли інша держава викликає її до Суду, мотивуючи це або відсутністю спору, або відсутністю правового характеру спору, або тим, що визнання юрисдикції Суду не стосується спорів цієї категорії.

Стаття 36 Статуту передбачає, що у разі спору про підсудність справи Суду питання вирішується визначенням Суду.

Стаття 38 Статуту встановлює, що Суд зобов'язаний вирішувати передані йому справи на основі міжнародного права і застосовує: 1) міжнародні конвенції, як загальні, так і спеціальні, що встановлюють правила, визнані державами спору; 2) міжнародний звичай як доказ загальної практики, визнаної як правова норма; 3) загальні принципи, що визнані цивілізованими націями; 4) з застереженням, зазначеним у **ст. 59** Статуту (яка передбачає, що рішення Суду обов'язкове лише для сторін, які беруть участь у справі, і лише в даній справі), судові рішення та доктрини найбільш кваліфікованих фахівців з публічного права різних націй як допоміжний засіб для визначення правових норм.

Стаття 40 Статуту Суду передбачає, що справи порушуються в Суді або нотифікацією про спеціальну угоду, або письмовою заявою на ім'я Секретаря Суду, причому в обох випадках повинні бути зазначені предмет та сторони спору. Тобто, якщо сторони бажають разом передати свій спір на розв'язання до Міжнародного суду, вони мають укласти спеціальну угоду про це, в якій мають бути зазначені питання, які сторони погодилися передати на розгляд Суду. В такому випадку будь-яка з держав — сторін цієї

угоди має право порушити судовий розгляд, повідомивши Секретаріат Суду про цю угоду. Спір може бути також переданий на розгляд Суду шляхом односторонньої заяви, яка подається однією державою проти іншої на підставі юрисдикційної статті у двосторонньому чи багатосторонньому договорі або на підставі заяв у рамках системи факультативних застережень. Відповідні документи мають супроводжуватися листами міністра закордонних справ або глави дипломатичного представництва в Гаазі відповідної держави.

Заява має бути більш детальною, ніж спеціальна угода, тому що держава-заявник повинна вказати підстави наявності, на її думку, юрисдикції Суду.

Секретар Суду повинен негайно повідомити про спеціальну угоду чи односторонню заяву іншу сторону, суддів, Генерального секретаря ООН та всі держави, які мають доступ до Суду. Він також включає справу до загального списку справ та повідомляє про цю справу пресу. Державу, яка подала заяву, називають заявником, а інша держава — відповідачем.

Офіційними мовами Суду відповідно до ст. 36 Статуту є англійська та французька мови.

За невиконання будь-якою стороною рішення Міжнародного суду ООН інша сторона може звернутися до Ради Безпеки ООН, яка може, якщо визнає це необхідним, зробити рекомендації або прийняти рішення про застосування заходів про виконання рішення (ст.94 Статуту ООН). Але слід зауважити, що Рада Безпеки ООН ні в якому разі не здійснює функції судового виконавця. Вона вдається до таких дій лише в тому разі, коли вважає, що невиконання рішення Міжнародного суду може загрожувати міжнародному миру та безпеці.

Організація Північноатлантичного договору (НАТО)

Організація Північноатлантичного договору (НАТО) була заснована на підставі Вашингтонського договору 4 квітня 1949 року за ініціативою США як військово-політичне об'єднання, направлене проти СРСР. Тоді був створений альянс 12-ти незалежних держав, прихильних обороні один одного.

Центральним положенням цього договору є те, що будь-який військовий напад на одну із держав - учасниць договору буде вважатися як напад проти всіх без винятку держав-учасниць (ст.5). Договір складено як регіональна угода, що передбачено Статутом ООН. При цьому в договорі зазначено вірність цілям і принципам Статуту. Однак «регіон» охоплює території держав, які знаходяться на трьох континентах, - від Канади до Туреччини.

Ще чотири європейські держави (Греція, Туреччина, ФРН та Іспанія) приєдналися до договору між 1952 і 1982 роками, а 12 березня 1999 року в НАТО вступила Польща, Угорщина і Чеська Республіка, що довело чисельність країн-членів НАТО до 19-ти. Пізніше до НАТО вступили Латвія, Естонія, Словаччина, Словенія, Румунія, Болгарія і Мальта. В 2009 році до складу НАТО ввійшли Хорватія та Албанія, а в 2017 році її повноправним членом стала Чорногорія.

Стратегічна концепція НАТО 2010 року «Активна участь, сучасна оборона» представляє три найважливіші завдання НАТО:

- колективна оборона;
- кризові врегулювання;
- безпека на основі співпраці;

Головним політичним органом прийняття рішень в НАТО та єдиним комітетом, створеним установчим договором є Північноатлантична рада (ПАР). В силу статті 9 він наділений повноваженнями по створенню «допоміжних органів, в яких може виникнути необхідність» з метою виконання Договору.

З спліном часу ПАР створив мережу комітетів покликаних сприяти роботі Північноатлантичному союзу та вирішувати питання, які становляться на порядок денний.

У число основних комітетів НАТО входить Група ядерного планування (ГЯП) та Військовий комітет.

Комітет оборонного планування був сформований під час проведеної в червні 2010 року реформи комітетів, його функції відійшли до ПАР.

Крім ПАР, ГЯП та Військового комітету, існує ряд комітетів, безпосередньо підпорядкованих Північноатлантичній раді:

- комітет заступників ;
- комітет з питань політики та партнерства ;
- комітет по нерозповсюдженню ;
- рада з питань консультацій, командування і управління ;
- комітет по операціях ;
- цільова група високого рівня за контролем за звичайним озброєнням ;
- версифікаційний координаційний комітет ;
- конференція керівників національних відомств по озброєнням ;
- комітет по стандартах ;
- комітет по тиловому забезпеченню ;
- рада з політики та планування ресурсами ;
- комітет по протиповітряній обороні ;
- комітет по організації повітряного руху ;
- комітет по цивільному надзвичайному плануванню ;
- комітет з питань громадської дипломатії ;
- комітет по операціях та навчаннях при Північноатлантичній раді ;
- комітет по безпеці ;
- цивільний комітет з розвідки ;
- архівний комітет.

Парламентська асамблея НАТО діє як майданчик для обговорення питань безпеки законодавства країн-членів НАТО.

Збройні сили НАТО поділяються на:

об'єднані збройні сили (в подальшому -ОЗС), які надані в безпосереднє підпорядкування блоку;

збройні сили , які залишаються в національному підпорядкуванні.

В рамках союзного командування в Європі функціонують два регіональних командування:

Союзні сили Північної Європи — Бельгія, Великобританія, Німеччина, Данія, Люксембург, Нідерланди, Норвегія, Польща та Чехія. Штаб-квартира знаходиться в м. Брюнсюмі, Нідерланди (до 1993 р.- Північна група армій);

Союзні сили Півдня Європи — Угорщина, Греція, Італія, Іспанія та Туреччина. Штаб-квартира — м. Неаполь, Італія.

Верховне командування в Атлантиці закладається з п'яти штабів:

Східна Атлантика; Західна Атлантика; Південна Атлантика; Ударний флот; Союзне командування підводними кораблями (підводні човни).

Офіційні мови НАТО — англійський та французький .

Штаб-квартира ради НАТО знаходиться в Брюсселі (Бельгія).

Верховне головне командування ОВС НАТО в Європі знаходиться в Монсе (Бельгія).

Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ).

Система європейської безпеки відноситься до регіональних систем підтримання міжнародного миру і безпеки, утворення яких допускається Статутом ООН.

Ідея створення системи безпеки в Європі має давню історію

Достатньо згадати відомі проекти французів — абата Сюллі та короля Генріха 4, чеського короля Подебрада, російського юриста Маліновського та інших. Відомі також

проекти договору про колективну безпеку в Європі, запропоновану Радянським Союзом до та після Другої світової війни.

Ідею європейської безпеки вдалось реалізувати в рамках гельсінського процесу по безпеці та співробітництву в Європі, початок якому було покладено підписанням в 1975 році Заключного акту, прийнятого після тривалих і важких переговорів між державами НАТО, Варшавського договору нейтральними та тими що є приєдналися державами Європи (група Н+Н).

В основі європейської безпеки закладено принципи та зобов'язання, які знаходяться в Заключному акті 1975 року та в документах, які було прийнято на наступних зустрічах на вищому рівні та інших форумах в рамках європейського процесу.

Паризька хартія та Додатковий документ до неї 1990 років поклали початок інституалізації системи європейської безпеки через утворення низки структур, які повинні були стимулювати та направляти загальноєвропейський процес.

Гельсінські документи 1992 року закріпили основні результати переходу гельсінського процесу в нову якість, визнавши його регіональною угодою за змістом глави 7 Статуту ООН, що відкрило шлях до прямого співробітництва з ООН в справі підтримання, регулювання та вирішення конфліктів.

Лісабонська декларація 1996 року про модель загальної та всеосяжної безпеки для Європи 21 століття конкретизувала і розвинула зазначені концептуальні засади європейської безпеки.

В ній підкреслювалась необхідність утворення єдиного простору безпеки, основними елементами якої є всеосяжний та неподільний характер.

безпеки, прихильність поділюваним цінностям, зобов'язанням та нормам поведінки. Безпека повинна бути заснована на співпраці та спиратися на демократію, повагу прав людини, основних свобод та верховенства закону ринкової економіки та соціальної справедливості. Вона повинна виходити з властивого кожній державі права вільно вибирати або змінювати спосіб забезпечення своєї безпеки, включаючи союзні угоди, по мірі їх еволюції.

Жодна із держав-учасників ОБСЄ не повинна укріплювати свою безпеку за рахунок безпеки інших.

ОБСЄ унікальна по своєму статусу: у неї немає юридично обов'язкових установчих документів, а всі її рішення носять не юридично зобов'язуючий характер, але політично зобов'язуючий.

Рішення, які приймаються в рамках ОБСЄ за звичай мають назву «домовленості».

До 1994 року ця регіональна організація мала назву Ради з безпеки і співробітництва в Європі.

На зустрічі на найвищому рівні в Будапешті (грудень 1994 р.) було **прийнято рішення про перейменування з 1 січня 1995 року (СБСЕ) в Організацію по безпеці та співробітництву в Європі (ОБСЄ).**

Відбулося й перейменування низки органів : Рада СБСЕ в Раду міністрів (закордонних справ), Комітет старших посадових осіб — в Керівну раду, Постійний комітет — в Постійну раду.

Органи і інститути ОБСЄ.

Зустрічі по розгляду виконання домовленостей зазвичай передують зустрічам глав держав і урядів. На них йдеться підготовка проектів документів для послідуного прийняття рішень на найвищому рівні.

Рада міністрів — приймає рішення та керує ОБСЄ в проміжках між зустрічами на вищому рівні. Вона складається із міністрів закордонних справ держав-учасників і збирається, як правило, один раз на рік.

Керівна рада була утворена у відповідності з Паризькою хартією як

Комітет старших посадових осіб, призначення якого — підготовка рішень Ради міністрів з послідуємим втіленням їх в життя, а також керувати роботою ОБСЄ в проміжках між засіданнями Ради міністрів

Постійна рада — орган для повсякденних політичних консультацій та прийняття рішень по всіх питаннях ОБСЄ. Вона проводить в Відні щотижневі засідання на рівні постійних представників при ОБСЄ держав-учасників. Рішення про утворення Постійної ради було прийнято Радою міністрів в 1993 році.

Форум по співпраці в області безпеки був заснований в 1992 році у відповідності з документом Гельсінкі 2. На початку він функціонував як Центр по попередженню конфліктів та складався з двох комітетів Спеціальний і Консультативний. В 1993 році Консультативний комітет було ліквідовано, а в 1995 році Спеціальний комітет було перейменовано в Форум по співпраці в області безпеки.

Для надання практичної допомоги керівним органам ОБСЄ утворено ряд оперативних структур та інститутів.

Діючий голова Ради міністрів є відповідальним за поточну діяльність ОБСЄ, яка включає в себе координацію роботи інститутів, уявлення ОБСЄ у відносинах з державами та іншими організаціями, здійснення контрольних функцій в діяльності по попередженню конфліктів, врегулювання кризових ситуацій та постконфліктне відновлення ситуацій.

Діючий Голова є міністром закордонних справ однієї із держав і його повноваження тривають один рік.

Генеральний секретар є представником Діючого голови. Він керує Секретаріатом, структурами ОБСЄ. Забезпечую проведення засідань органів ОБСЄ та виконання рішень ОБСЄ, підтримує контакти з міжнародними організаціями, надає оцінку фінансових наслідків передбачаючи заходів, складає щорічний звіт про діяльність ОБСЄ.

Посада Генерального секретаря була заснована в 1992 році Радою міністрів і він призначається нею терміном на три роки.

Секретаріат ОБСЄ знаходиться в Відні та має своє відділення в Празі. Цей орган забезпечує діяльність Генерального секретаря, конференційне та перекладацьке обслуговування, адміністративну та фінансову служби.

Структурно Секретаріат складається із: Бюро Генерального секретаря; Центр по запобіганню конфліктів (відповідальний за комплектування і навчання персоналу польових місій, здійснює нагляд за її діяльністю, веде облік обміну військової інформації, відає мережею зв'язку, приводить семінари та ін.); Відділ адміністрації та операцій; Координатор ОБСЄ по економічній та екологічній діяльності.

Чисельність Секретаріату складає 180 осіб.

Бюро з демократичних інститутів і прав людини (з 1990 по 1992 рр.) функціонувало в якості Бюро з вільних виборів) знаходиться в Варшаві. БДПІЛ сприяє в проведенні в державах-учасниках ОБСЄ демократичних виборів, зокрема, шляхом направлення на них своїх спостерігачів; надає підтримку демократичним інститутам та розвитку прав людини, зміцненню громадського суспільства та правопорядку; приймає участь в втіленні в життя людського виміру ОБСЄ.

Верховний комісар по національних меншин з 1992 року повинен реагувати на самій ранній стадії на ситуації етнічної напруги, яка може перерости в конфлікт. Штаб-квартира розташована в м. Гаага.

Представник за свободою засобів масової інформації був призначений Постійною радою в 1997 році у відповідності до рішення Лісабонської зустрічі 1996 року. Завданням цього представника є сприяння розвитку вільних, незалежних та плюралістичних засобів масової інформації. Що важливо для відкритості суспільства та підзвітності урядів.

Парламентська асамблея ОБСЄ утворена в 1991 році у відповідності з положенням Паризької хартії для нової Європи про посилення парламентської участі в загальноєвропейському процесі. В 1991 році по запрошенню іспанських Кортесів (назва Іспанського парламенту) в Мадриді зібралось високе представництво парламентів всіх держав-учасників. Прийнята Мадридська декларація містила правила процедури, положення про порядок роботи, мандат та порядок прийняття рішень Парламентської асамблеї.

Парламентська асамблея проводить щорічні сесії з 1992 року, Міжнародний секретаріат знаходиться в Копенгагені. Представництво в Парламентській асамблеї залежить від чисельності населення кожної країни.

Асамблея дає оцінку здійснення мети ОБСЄ державами, обговорює питання, які були на порядку денному зустрічей глав держав та урядів та засідань Ради міністрів, сприяє укріпленню демократичних інститутів в державах-учасниках.

Парламентська асамблея заснувала: Постійний комітет глав делегацій, Бюро (до складу Бюро входить голова Асамблеї, дев'ять віце-голів, скарбник та почесний голова, яких вибирають на щорічних сесіях), **Комітет з політичних питань та питань безпеки;** Комітет з економічних, науково-технічних та екологічних питань, Комітет по демократії, правам людини та гуманітарним питанням (члени Комітетів призначаються національними делегаціями).

Постійний комітет вибирає генерального секретаря терміном на п'ять років.

Асамблея направляє своїх представників на наради та форуми, які проводяться в рамках ОБСЄ, а також співпрацює з іншими парламентськими організаціями — Парламентською асамблеєю Ради Європи, Асамблеєю Західноєвропейського союзу, Північноатлантичною асамблеєю, Міжпарламентським союзом та іншими.

Миротворчі операції в рамках ОБСЄ.

До 1990 року Нарада по безпеці та співпраці в Європі сприяла головним чином пом'якшенню конфронтації між Сходом та Заходом та підвищенню рівня людського виміру.

В разі конфліктної ситуації передбачалось скликання на протязі 48 годин зустрічі СБСЕ для обговорення такої ситуації з метою спонукання конфліктуючі сторони для прояву стриманості.

По закінченню «холодної війни» на порядок денний стало питання про перетворення СБСЕ в регіональну організацію європейської безпеки та про створення механізмів і визначення процедур по запобіганню та врегулюванню конфліктних ситуацій.

В прийнятому в 1992 році в Гельсінкі пакету рішень було передбачено створення антикризових механізмів СБСЕ, включаючи операції по підтриманню

Було визначено, що на першій стадії врегулювання кризових ситуацій використовуються мирні заходи вирішення міжнародних суперечок, місії по встановленню фактів та місії спеціальних доповідців.

В разі розростання конфлікту можливим становиться питання про прийняття рішення про проведення операції по підтриманню миру.

СБСЕ схвалило наступні три принципи проведення таких операцій:

- а)** не повинні передбачатися примусові дії;
- б)** вони повинні проводитися неупереджено;
- в)** вони проводяться за попередньою домовленістю безпосередньо зацікавленими сторонами;

При цьому була досягнута угода, що рішення про проведення операцій повинно прийматися лише в випадку, коли зацікавлені сторони висловлять ефективну добру волю, співпрацюючи з ОБСЄ та прийматимуть участь в процесі мирного врегулювання.

В Гельсінському документі 1992 року це положення викладене гранично чітко: кожна операція по підтриманню миру повинна розглядатися як безумовно обмежене в часи доповнення до процесу мирного врегулювання.

Операції можуть проводитися в ході як внутрішніх так і міждержавних конфліктів в кордонах геополітичної відповідальності СБСЄ.

С проханням про їх проведення можуть звернутися одна або більше країн-учасниць ОБСЄ. Рішення (на основі консенсусам) приймається Радою міністрів або, що діє в якості її агента, Керівною радою.

Операції можуть проводитися в форматі груп військових спостерігачів або сил по підтриманню миру. **В якості передумови для направлення в зону конфлікту любых контингентів СБСЄ передбачаються три конкретні умови: а) ефективно припинення вогню; б) письмова угода між СБСЄ та причетними сторонами; в) надання сторонами гарантій безпеки приймаючому участь персоналу.**

Передбачається, що операції СБСЄ проводяться з належним урахуванням ролі ООН. Так зокрема , в гельсінських рішеннях 1992 року закріплено положення про те, що Голова СБСЄ в повному об'ємі інформує Раду Безпеки

ООН про операції. Передбачено також , що основними завданнями операцій СБСЄ по підтриманню мира буде контроль за припиненням вогню, спостерігання за відводом військ , надання підтримки в зберіганні законності та правопорядку, надання гуманітарної допомоги та інше. **Вони не передбачають примусу.**

Загальний політичний контроль за операцією по підтриманню миру та керівництво нею здійснює Керівна рада.

Кожна країна-учасник СБСЄ має право на участь в операціях по підтриманню миру , якщо таке не буде відкинута однією із зацікавлених сторін.

При проведенні операцій по підтриманню миру СБСЄ може скористатися ресурсами та досвідом таких організацій як Європейський Союз, НАТО, ЗЕС та СНГ. В кожному конкретному випадку СБСЄ приймає рішення про використання таких організацій.

Однак , в практичній діяльності СБСЄ/ ОБСЄ операції по підтриманню миру поки що не використовувались. Головний упор зроблений на роботу місій та інші види діяльності на місцях.

Створення місій СБСЄ/ОБСЄ було передбачено в рішеннях Гельсінкі 2 як один із заходів превентивної дипломатії. Превентивна дипломатія передбачає різні дії які мають на меті ще до початку конфлікту забезпечити раннє попередження про його назрівання, запобігти його ескалацію і забезпечити контроль за його розвитком. Однак, практика показала, що місії можуть використовуватися й в процесі урегулювання конфлікту, і в постконфліктному відновленні.

В рамках СБСЄ/ОБСЄ було створено більше 20 місій , які направлялися головним чином на території колишніх республік СРСР — Вірменію, Білорусію, Грузію, Казахстан, Киргизію, Латвію, Молдову, Росію, Таджикистан, Туркменістан, Узбекистан, а також на територію колишньої Союзної Республіки Югославія — Боснію та Герцеговину, Хорватію, колишню Югославську Республіку Македонію, Косово, а також в Албанії. На цей час така місія працює на території України.

Основними завданнями цих місій ОБСЄ є питання людського виміру , демократії , законності , інформації населення про права людини та національних меншин, налагодження діалогу та взаєморозуміння між національними громадами. В разі конфліктних ситуацій ОБСЄ бере на себе й інші завдання.

В рамках ОБСЄ проводився ще один вид місій — місії по підтримці санкцій. Вони були утворені в 1992 році в зв'язку з оголошенням СБСЄ в вересні 1991 року ембарго на поставку зброї в колишню Югославію. Місії були розташовані в усіх сусідніх з Сербією та Чорногорією державах : Албанії, Болгарії, Хорватії, Македонії, Румунії, Україні та Угорщині. В їх склад головним чином входили працівники митниць.

Слід підкреслити , що в рамках ОБСЄ накопичено значний досвід утворення та проведення місій в умовах тих або інших кризових ситуацій. В їх завдання входило ініціювання діалогу представників сторін конфліктів, збирання інформацій про існуючі

ситуації, розробка пропозицій по вирішенню проблем національних меншин, розповсюдження інформацій про права людини, спостереження за виборами. Такі місії здійснювали тісну співпрацю з ООН, Європейським Союзом, Радою Європи, Співдружністю Незалежних Держав та іншими міжнародними організаціями.

Європейський Союз (ЄС)

Європейський Союз представляє собою складне регіональне інтеграційне співтовариство, яке виходить за рамки традиційної міжнародної організації.

Унікальність правової природи ЄС впливає з наявності елементів наднаціонального характеру, який виражається в комплексі юридичних норм та правил, які отримали назву «право Спільноти» або «право ЄС».

Право ЄС має пряму дію на території держав-членів: норми права ЄС мають верховенство над внутрішнім національним законодавством та є обов'язковими для всіх громадян та юридичних осіб. Деякі вчені-юристи вважають, що в Спільноті та утвореному на її основі Європейському Союзі можливо знайти одночасно риси міжнародної організації, конфедерації та федерації.

Система європейських спільнот заснована на трьох формально самостійних, але взаємопов'язаних міжнародних організаціях.

Перша з них — Європейське об'єднання вугілля та сталі (ЄОВС),- було створено в 1951 році у відповідності з міжнародною угодою підписаною в Парижі шести європейськими державами: Бельгією, Німеччиною, Італією, Люксембургом, Нідерландами та Францією. Договір вступив в силу 23 липня 1953 року.

В 1957 році у м. Римі (Італія) держави-учасниці (ЄОВС) підписали ще дві міжнародні угоди про утворення Європейського економічного співтовариства (ЄЕС) та Європейського співтовариства в атомній енергії (Євратом), які вступили в силу 1 січня 1958 року.

В преамбулі Угоди про створення ЄЕС його учасники зазначили, що вони повні рішучості «закласти основи для все більш тісного союзу європейських народів», та вирішили забезпечити «загальними діями економічний та соціальних прогрес своїх країн шляхом усунення перешкод, які розділяли Європу». Стаття 2 Угоди передбачає, що Співтовариство ставить перед собою завдання здійснювати шляхом утворення загального ринку та постійного наближення економічної політики держав-членів, усесторонній розвиток зростаючої стабільності, як найшвидше підняття рівня життя та більш тісні зв'язки між державами, яке воно об'єднує.

Основи утворення «загального ринку» в Європейському регіоні, закладені в Римських угодах, на цей час привели до створення загально європейського економічного простору. Серед всіх регіональних інтеграційних процесів в світі ЄС досягнув найбільш значущих результатів.

В еволюції розвитку Співтовариства в напрямку створення загального економічного простору можливо виокремити наступні важливі етапи, закріплені в міжнародних угодах:

- 1) Брюсельський договір 1965 р., заснувавши загальне керівництво органів трьох співтовариств;
- 2) Люксембурзький договір 1971р., зафіксувавши досягнуті домовленості про прийняття рішень по життєво важливим питанням на основі загальної згоди;
- 3) Єдиний європейський акт 1986 р., в якому, по-перше, були поставлені завдання утворення єдиного внутрішнього ринку в термін до 1993 р., по-друге, зробити наступний крок в напрямку до політичної співпраці;
- 4) Шенгенська угода 1990 р., якою було закріплено положення про безперешкодний рух, розпочинаючи з 1993 р. Через кордони більшості країн ЄС вантажів, капіталів та людей;

5) Маастрихтський договір 1992 р. та Амстердамська домовленість 1991 р. Про утворення політичного союзу, включаючи загальну оборону, валютно-економічний союз та загальну грошову одиницю;

6) Угода, підписана в Ніцці в 2000 р., положення якої внесли суттєві зміни в основні угоди ЄС, з тим щоб в подальшому підготувати юридичну базу для вступу нових членів в Союз;

В 1997 році в Амстердамі тексти Римського договору 1957 р. та Маастрихтського договору 1992 р. були об'єднані в єдиний документ «Консолідований текст Договору про створення Європейського співтовариства».

Західноєвропейський союз (ЗЄС) в його теперішньому стані — це військово-політична організація Європейського Союзу (ЄС).

ЗЄС в своїй еволюції пройшов декілька етапів.

У відповідності з Брюсельським договором про економічну, соціальну та культурну співпрацю та колективну самооборону 1949 р. Створена Організація Брюсельського договору, або Західний союз в складі: Бельгії, Великої Британії, Люксембургу, Нідерландів та Франції. Після підписання в 1954 р. Паризьких угод, Західний союз було перейменовано в Західноєвропейський союз та до його складу увійшли також Німеччина та Італія. В 1988 р. його членами стали Іспанія та Португалія, в 1992р.- Греція.

Головною метою ЗЄС є розвиток співпраці країн Західної Європи в сфері безпеки та оборони.

В 1949 р., в зв'язку з підписання Північноатлантичного договору виконання військових зобов'язань Західного союзу було передано НАТО. В 1987 р. Рада міністрів Західноєвропейського союзу прийняла Платформу про європейські інтереси в області безпеки, в якій підтвердила рішучість укріплення європейської структури НАТО.

В підписаному в грудні 1991 р. в Майстріхті Договорі про Європейський Союз були прийняті принципово важливі рішення відносно єдиного курсу Європейського Союзу в області зовнішньої політики та безпеки направлені на поетапне перетворення ЗЄС в оборонний компонент ЄС.

В грудні 1991 р. В Майстріхті держави-члени ЗЄС прийняли Декларацію, в якій відображено домовленості про європейську складову в області безпеки та оборони (ЄСОБО) та про підвищення відповідальності європейців в питанням оборони.

В підписаній в червні 1992 р. В Петерсберзі (неподалік від Бона) Петерсбергської декларації члени ЗЄС домовилися про проведення в рамках ЗЄС так званих «Петерсбергських місій». Мова йшла про три категорії місій, а саме: гуманітарних та рятувальних місій; місій бойових сил в рамках

врегулювання кризових питань, включаючи миротворчість. Подальше об'єднання ЗЄС та ЄС було закріплено в Амстердамському договорі 1987р. В ньому зазначалось, що ЗЄС є невід'ємною частиною розвитку Європейського Союзу та він забезпечує йому доступ до оперативного потенціалу в рамках Петерсбергських місій, положення про які включені в Амстердамський договір. ЗЄС повинний підтримувати ЄС при розробці військових аспектів єдиного курсу в сфері внутрішньої політики та оборони, а ЄС буде розвивати більш близькі інституціональні відношення з ЗЄС з метою можливої інтеграції ЗЄС в ЄС.

На основі прийнятих рішень ЗЄС створює основу для залучення до його діяльності все більше країн. Окрім десяти країн-членів ЗЄС (ці країни також є членами НАТО та ЄС) наявна категорія асоційованих членів. Цей статут отримали держави-члени НАТО, які не є членами ЄС (Ісландія, Норвегія, Туреччина, а також після 1999 р. Угорщина, Польща, Чехія).

В структуру ЗЄС входить Рада — вищий орган ЗЄС. Вона збирається на засідання на рівні міністрів закордонних справ та міністрів оборони два рази на рік та на рівні послів — двічі в календарному місяці.

Для обслуговування діяльності ЗЄС створений Генеральний секретаріат, який на початку діяльності знаходився в Лондоні, а з 1993р.і по цей час в Брюсселі та таке інше.

Якщо до 2000 року розробкою та втіленням в життя рішень Європейського Союзу з питань оборонної політик повинен був займатися ЗЄС на основі Маастрихтських рішень , то в 2000 р. Було прийнято загальне рішення ЄС та ЗЄС про те, що відповідальність за майбутню розробку політики безпеки та оборони повинен взяти на себе Європейський Союз. На кінець 2000 р. Функції та завдання , які до цього були довірені ЗЄС, передані ЄС які й існують на сьогодні.

ЗЄС активно приймає участь в миротворчих операціях як самостійно, так й в співпраці з НАТО та іншими міжнародними організаціями.

Тема 3. Нормативно-правові та інституційні засади реалізації політики безпеки України

Підходи України до визначення національної та міжнародної безпеки: аналіз основоположних документів. Підходи України до посилення безпеки на національному та міжнародному рівнях. Класифікація викликів та загроз національній безпеці. Стратегічні цілі та основні завдання політики національної безпеки української держави. Воєнно-політичні аспекти національної безпеки України. Пріоритетні напрямки реалізації зовнішньої політики України у сфері безпеки та захисту національних інтересів. Повноваження та компетенція органів влади в Україні в сфері безпеки.

РОЗДІЛ 2. МІСЦЕ І РОЛЬ УКРАЇНИ В СИСТЕМІ РЕГІОНАЛЬНОЇ ТА МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ

Тема 4. Україна як складова системи регіональної та глобальної безпеки

Фінансова безпека в Україні. Інформаційна безпека України в умовах євроінтеграції. Антитерористична діяльність як складова національної безпеки. Система економічної безпеки. Регіональна екологічна політика та проблеми національного розвитку.

Тема 5 Ядерне роззброєння України у процесі посилення стабільності в Європі

Участь України у ядерному роззброєнні після закінчення холодної війни та припинення біполярного протистояння. Роль України у переговорних процесах стосовно скорочення стратегічних наступальних озброєнь Росії та США, добровільна відмова від ударного ядерного арсеналу. Місце України в сучасному світі як держави з без'ядерним статусом

Тема 6. Україна та проблеми безпеки в рамках ООН та ОБСЄ

Пріоритетні питання діяльності України в ООН. Проблема реформування ООН та позиція України. Україна та ОБСЄ в контексті трансформації системи міжнародної безпеки.

Інтереси України щодо участі в операціях з підтримки миру. Нормативно-правове регулювання миротворчої діяльності України: національний та міжнародний контекст. Місце України в міжнародних миротворчих силах, зокрема під егідою ООН та ОБСЄ.

Тема 7. Україна в європейській та євроатлантичній системах безпеки

Україна в системі європейської безпеки. Взаємодія Україна - НАТО. Співробітництво України та ЄС в сфері безпеки.

Безпекове співробітництво України з країнами Центрально-Східної та Південно-Східної Європи.

Участь України у врегулюванні конфліктів в Європі: історія і сучасність. Інтереси та підходи України до врегулювання конфліктів в Європі.

Тема 8. Двостороннє співробітництво України в сфері безпеки

Безпека України в контексті діалогу з провідними акторами та стратегічними партнерами: проблеми та перспективи. Діалог Україна-США з питань міжнародної безпеки. Основні напрямки взаємодії в сфері безпеки України з країнами СНД. Співробітництво України з країнами Сходу та Азії в безпекових питаннях.

2. Плани семінарських) занять, завдання для лабораторних робіт, самостійної роботи:

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Тема 1. Сутність безпеки у сучасних міжнародних відносинах

Мета семінарського заняття: систематизувати та поглибити знання за темою дисципліни, залучити до наукового дослідження окремих питань теми та творчої діяльності.

Семінарське заняття: 2 год.

План семінарського заняття:

- Наукова та політична актуальність курсу «Україна в системі міжнародної безпеки». Предмет, методи та основні завдання курсу.
- Сучасні світові процеси (глобалізація та регіоналізація міжнародних відносин) та їх вплив на сутність безпеки.
- Базові та сучасні концепції міжнародної безпеки. «Національна безпека», «регіональна безпека» та «міжнародна безпека».
- Сутність системи міжнародної безпеки.
- Сучасні загрози та виклики національній та міжнародній безпеці.
- Місце України в системі міжнародної та регіональної безпеки.

Завдання.

Студенти готують відповіді на наведені питання у плані семінарського заняття. Потім по черзі обґрунтовують свою точку зору. Після обговорення першого питання викладач підводить підсумки. Потім обговорюється друге питання і т. д.

Рекомендована література:

1. Безпека у глобальному світі / Константинов В.Ю., Мінгазутдінов І.О., Капітоненко М.Г., Галака С.П., Кривонос Р.А. // Міжнародні системи та глобальний розвиток : підручник / Кер. авт. колективу О.А. Коппель; за ред. Л.В. Губерського, В.А. Манжоли. – К.: «Київський університет», 2008. – с. 389-468.
2. Коваль І.М. Глобалізація, загальна безпека і безпека в Україні // Євроатлантична інтеграція України: глобальний та регіональний виміри / Коваль І.М., Глебов С.В., Дубовик В.А. та ін.. – Одеса: «Астропринт», 2008. – С. 33-46.
3. Логунов А. Региональная и национальная безопасность: Учебное пособие. – М.: Вузовский учебник, 2009. – С.279-299.
4. Мальський М.З., Мацяк М.М. Теорія міжнародних відносин. – Львів: ЛНУ ім. І.Франка, 2002. – С. 482-486.
5. Потехін О., Тодоров І. Глобалізація безпеки : навч. посібн. – Донецьк, 2011. – 246 с.
6. Стародуб Т. С. Підходи до визначення «регіональна безпека» // Стратегічна панорама. – 2006. – № 3. – С. 54-59.
7. Wæver O. Politics, Security, Theory // Security Dialogue. – August-October 2011. – Vol. 42. – No 4-5. – P. 465-480.

8. Perspectives on World Politics / Ed. by R. Little and M. Smith. – London – New York: Routledge, 2006. – P. 182-188.

Додаткова

1. Рыхтик М.И. Эволюция понятия «безопасность»: от «жестких угроз» до «мягких вызовов» // Современные проблемы мировой политики: Безопасность, конфликты и их анализ / Под ред. М.М. Лебедевой. – М.: Аспект-Пресс, 2002. – С. 89–118.
2. Трансформація національних концепцій безпеки як відповідь на нові глобальні та регіональні виклики і загрози: досвід України та НАТО : зб. міжнар. конф. / упоряди. В.Ю. Цюкало, М.О. Паламарчук, В.О. Семененко; за аг. ред. К.А. Кононенка. – К.: НІСД, 2012. – 80 с.
3. Buzan B., Wæver O. Regions and Powers. The structure of International Security. – Cambridge: Cambridge University Press, 2003. – 564 p.
4. Freedman L. International Security: Changing Targets // Foreign Policy. – Spring 1998. – № 3 – P. 52–55.

Тема 2. Роль міжнародних організацій в формуванні та трансформації системи міжнародної безпеки

Мета семінарського заняття: систематизувати та поглибити знання за темою дисципліни, залучити до наукового дослідження окремих питань теми та творчої діяльності.

Семінарське заняття: 2 год.

План семінарського заняття:

- ООН як провідна глобальна організація забезпечення міжнародної безпеки: історія створення та розвиток.
- Органи ООН з підтримки миру та безпеки (Рада Безпеки, Генеральна Асамблея, Міжнародний суд ООН).
- Роль ОБСЄ в системі міжнародної безпеки: від наради до організації.
- Пріоритетні напрямки діяльності ОБСЄ в системі міжнародної безпеки та миру.
- Місце НАТО у формуванні сучасної системи міжнародної безпеки.
- Еволюція концептуальних засад НАТО у постбіполярний період.
- Роль Європейського Союзу в системі міжнародної безпеки.
- Особливості реалізації спільної політики безпеки та оборони ЄС на сучасному етапі.

Завдання.

Студенти готують відповіді на наведені питання у плані семінарського заняття. Потім по черзі обґрунтовують свою точку зору. Після обговорення першого питання викладач підводить підсумки. Потім обговорюється друге питання і т. д.

Література:

1. Міжнародні організації: навч. посіб. / За ред. О.С. Кучика. – К.: Знання, 2007. – 749 с.
2. ОБСЄ: сучасні виклики та перспективи розвитку. Аналітична доповідь // Національний інститут стратегічних досліджень при Президенті України. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1518/>
3. Статут ООН. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_010.
4. Perspectives on World Politics / Ed. by R. Little and M. Smith. – London – New York: Routledge, 2006. – P. 182-189.

5. The Liberal Institutional Paths to Peace // World Politics. Trends and Transformation / Ed. By C.W. Kegley and E.R. Wittkopf. – Boston – New York, 2001. – P. 595-644.
6. A Secure Europe in a Better World. European Security Strategy. 12.12.2003. – Режим доступу: http://www.eeas.europa.eu/csdp/about-csdp/security_strategy_for_europe/index_en.htm
7. Strategic Concept for the Defence and Security of the Members of the North Atlantic Treaty Organisation, Lisbon, 2010. – Режим доступу: <https://www.nato.int/lisbon2010/strategic-concept-2010-eng.pdf>
8. The European Union's roles in international politics : concepts and analysis / ed. by O. Elgstrom, M. Smith. – London : Routledge/ECPR, 2006. – 240 p.
9. The United Nations at 70 // International Affairs. – 2015. – November. – Vol. 91, №6.
10. Webber M., Hallams E., Smith M.A. Repairing NATO's motor // International Affairs. – 2014. – July. – Vol. 90, №4. – P. 773-794.

Додаткова

1. НАТО в сучасному світі // Україна – НАТО : сучасний стан відносин та перспективи розвитку / Національний інститут проблем міжнародної безпеки. – К.: ПЦ «Фоліант», 2008. – С. 40-122.
2. Федоров В.Н. Организация Объединенных Наций, другие международные организации и их роль в XXI веке. – М.: Логос, 2007. – 940 с.
3. Archer C. International Organizations. – London – New York, 2001. – 204 p.
4. Bressand A. Between Kant and Machiavelli: EU foreign policy priorities for the 2010s International Affairs. – 2011. – January. – Vol. 87, №1. – P. 59-86.
5. Intergovernmental Organizations // World Politics. Trends and Transformation / Ed. By C.W. Kegley and E.R. Wittkopf. – Boston – New York, 2001. – P. 171-200.
6. Menon A. ESDP at ten // International Affairs. – 2009. – March. – Vol. 85, №2. – P. 227-246.
7. Noetzel T., Schreer B. Does a multi-tier NATO matter? // International Affairs. – 2009. – March. – Vol. 85, №2. – P. 211-226.
8. Smith M.E. A liberal grand strategy in a realist world? Power, purpose and the EU changing global role // Journal of European Public Policy. – 2011. – Vol. 18, 2. – P. 144-163.
9. Stedman S.J. UN transformation in an era of soft balancing // International Affairs. – 2007. – September. – Vol. 83, №5. – P. 933-944.

Тема 3. Нормативно-правові та інституційні засади реалізації політики безпеки України

Мета семінарського заняття: систематизувати та поглибити знання за темою дисципліни, залучити до наукового дослідження окремих питань теми та творчої діяльності.

Семінарське заняття: 2 год.

План семінарського заняття:

- Підходи України до визначення національної та міжнародної безпеки: аналіз основоположних документів.
- Підходи України до посилення безпеки на національному та міжнародному рівнях.
- Класифікація викликів та загроз національній безпеці.

- Стратегічні цілі та основні завдання політики національної безпеки української держави.
- Воєнно-політичні аспекти національної безпеки України.
- Пріоритетні напрямки реалізації зовнішньої політики України у сфері безпеки та захисту національних інтересів.
- Повноваження та компетенція органів влади в Україні в сфері безпеки.

Завдання.

Студенти готують відповіді на наведені питання у плані семінарського заняття. Потім по черзі обґрунтовують свою точку зору. Після обговорення першого питання викладач підводить підсумки. Потім обговорюється друге питання і т. д.

Література:

1. Бодрук О. Структури воєнної безпеки: національний та міжнародний аспекти. – К. : НІПМБ, 2001. – 299 с.
2. Воєнна безпека України на межі тисячоліть. – К.: Стилос, 2002. – 394 с.
3. Горбулін В.П., Шевцов А.І. Шляхи зміцнення національної безпеки України // Стратегічна панорама. – 2010. - № 1 (38). – С. 6-16.
4. Закон України «Про боротьбу з тероризмом» від 20.03.2003 № 638-IV в редакції Закону від 28.02.2015. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/638-15>
5. Закон України «Про основи національної безпеки України» від 7 серпня 2015 р. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/964-15>
6. Нормативно-правова база у галузі безпеки і оборони України / Центр досліджень армії, конверсії та розброєння. – К., 2012. – 820 с.
7. Указ Президента України «Про Стратегію національної безпеки України» від 6.05.2015. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>
8. Україна в системі міжнародної безпеки / Національний інститут проблем міжнародної безпеки. К.: ПЦ «Фоліант», 2009. – 572 с.
9. Пирожков С.І. Концептуальні підходи до формування системи національної безпеки України // Стратегічна панорама. – 2003. – № 1. – С. 93-106.

Додаткова

1. Реформа сектору безпеки в чорноморських державах (Азербайджан, Болгарія, Вірменія, Грузія, Молдова, Румунія, Туреччина): досвід для України : Аналітична доповідь / М.О. Воротнюк, І.В. Максименко, А.С. Поспелов, Г.В. Шелест ; за ред. О.О. Воловича. – Одеса : Фенікс, 2011. – 70 с.
2. Посередницькі ініціативи Києва як інструмент просування національних інтересів України // Компас 2020. Україна в міжнародних відносинах. Цілі, інструменти, перспективи. – К, Фонд Ф. Еберта. – 12 с.
3. Трансформація європейського та євроатлантичного простору безпеки: наслідки для України. – Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/Monitor/mart2009/41.htm>
4. Maksymenko I. Is Neutrality a Solution for Ukraine's Security? // Ukraine after Euromaidan: Challenges and Hopes / Viktor Stepanenko and Yaroslav Pylynskyi, Eds. – Bern: Peter Lang, 2014. – С. 115-124.

РОЗДІЛ 2. МІСЦЕ І РОЛЬ УКРАЇНИ В СИСТЕМІ РЕГІОНАЛЬНОЇ ТА МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ

Тема 4. Україна як складова системи регіональної та глобальної безпеки

Мета семінарського заняття: систематизувати та поглибити знання за темою дисципліни, залучити до наукового дослідження окремих питань теми та творчої діяльності.

Семінарське заняття: 2 год.

План семінарського заняття:

- Фінансова безпека в Україні. Інформаційна безпека України в умовах євроінтеграції.
- Антитерористична діяльність як складова національної безпеки.
- Система економічної безпеки.
- Регіональна екологічна політика та проблеми національного розвитку.

Завдання.

Студенти готують відповіді на наведені питання у плані семінарського заняття. Потім по черзі обґрунтовують свою точку зору. Після обговорення першого питання викладач підводить підсумки. Потім обговорюється друге питання і т. д

Література:

1. Безпека у глобальному світі / Константинов В.Ю., Мінгазутдінов І.О., Капітоненко М.Г., Галака С.П., Кривонос Р.А. // Міжнародні системи та глобальний розвиток : підручник / Кер. авт. колективу О.А. Коппель; за ред.. Л.В. Губерського, В.А. Манжоли. – К.: «Київський університет», 2008. – с. 389-468.
2. Діяльність України в рамках ООН / Постійне представництво України при ООН. – Режим доступу: <http://un.mfa.gov.ua/ua/ukraine-un/general-information>
3. Каляев А. Збройні сили України у миротворчих операціях ООН і ОБСЄ // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Збірник наук. праць. – 2009. - №14. - С. 396-408.
4. Мальський М.З., Мацях М.М. Теорія міжнародних відносин. – Львів: ЛНУ ім. І.Франка, 2002. – С. 482-486.
5. Потехін О., Тодоров І. Глобалізація безпеки : навч. посібн. – Донецьк, 2011. – 246 с.
6. Сушко О., Горбач В., Козій І., Матюханов А. Зовнішня та безпекова політика: шанси та межі багатовекторності. – Режим доступа: <http://www.euroatlantica.info/index.php?id=4192>
7. Трансформація національних концепцій безпеки як відповідь на нові глобальні та регіональні виклики і загрози: досвід України та НАТО : зб. міжнар. конф. / упоряди. В.Ю. Цюкало, М.О. Паламарчук, В.О. Семененко; за аг. ред. К.А. Кононенка. – К.: НІСД, 2012. – 80 с.
8. Указ Президента України «Про Стратегію національної безпеки України» від 6.05.2015. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>
9. Україна в системі міжнародної безпеки / Національний інститут проблем міжнародної безпеки. К.: ПЦ «Фоліант» ВД «Стилос», 2009. – 572 с.
10. The Liberal Institutional Paths to Peace // World Politics. Trends and Transformation / Ed. By C.W. Kegley and E.R. Wittkopf. – Boston – New York, 2001. – P. 595-644.

Тема 5 Ядерне роззброєння України у процесі посилення стабільності в Європі

Мета семінарського заняття: систематизувати та поглибити знання за темою дисципліни, залучити до наукового дослідження окремих питань теми та творчої діяльності.

Семінарське заняття: 2 год.

План семінарського заняття:

- Участь України у ядерному роззброєнні після закінчення холодної війни та припинення біполярного протистояння.
- Роль України у переговорних процесах стосовно скорочення стратегічних наступальних озброєнь Росії та США, добровільна відмова від ударного ядерного арсеналу.
- Місце України в сучасному світі як держави з без'ядерним статусом

Завдання.

Студенти готують відповіді на наведені питання у плані семінарського заняття. Потім по черзі обґрунтовують свою точку зору. Після обговорення першого питання викладач підводить підсумки. Потім обговорюється друге питання і т. д

Література:

1. Бодрук О. Структури воєнної безпеки: національний та міжнародний аспекти. – К. : НППМБ, 2001. – 299 с.
2. Воєнна безпека України на межі тисячоліть. – К.: Стилос, 2002. – 394 с.
3. Горбулін В.П., Шевцов А.І. Шляхи зміцнення національної безпеки України // Стратегічна панорама. – 2010. - № 1 (38). – С. 6-16.
4. Закон України «Про боротьбу з тероризмом» від 20.03.2003 № 638-IV в редакції Закону від 28.02.2015. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/638-15>
5. Закон України «Про основи національної безпеки України» від 7 серпня 2015 р. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/964-15>
6. Нормативно-правова база у галузі безпеки і оборони України / Центр досліджень армії, конверсії та роззброєння. – К., 2012. – 820 с.
7. Указ Президента України «Про Стратегію національної безпеки України» від 6.05.2015. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>
8. Україна в системі міжнародної безпеки / Національний інститут проблем міжнародної безпеки. К.: ПЦ «Фоліант», 2009. – 572 с.
9. Пирожков С.І. Концептуальні підходи до формування системи національної безпеки України // Стратегічна панорама. – 2003. – № 1. – С. 93-106.

Додаткова

1. Реформа сектору безпеки в чорноморських державах (Азербайджан, Болгарія, Вірменія, Грузія, Молдова, Румунія, Туреччина): досвід для України : Аналітична доповідь / М.О. Воротнюк, І.В. Максименко, А.С. Поспелов, Г.В. Шелест ; за ред. О.О. Воловича. – Одеса : Фенікс, 2011. – 70 с.
2. Посередницькі ініціативи Києва як інструмент просування національних інтересів України // Компас 2020. Україна в міжнародних відносинах. Цілі, інструменти, перспективи. – К, Фонд Ф. Еберта. – 12 с.
3. Трансформація європейського та євроатлантичного простору безпеки: наслідки для України. – Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/Monitor/mart2009/41.htm>
4. Maksymenko I. Is Neutrality a Solution for Ukraine's Security? // Ukraine after Euromaidan: Challenges and Hopes / Viktor Stepanenko and Yaroslav Pylynskyi, Eds. – Bern: Peter Lang, 2014. – С. 115-124.

Тема 6. Україна та проблеми безпеки в рамках ООН та ОБСЄ

Мета семінарського заняття: систематизувати та поглибити знання за темою дисципліни, залучити до наукового дослідження окремих питань теми та творчої діяльності.

Семінарське заняття: 2 год.

План семінарського заняття:

- Пріоритетні питання діяльності України в ООН.
- Проблема реформування ООН та позиція України.
- Україна та ОБСЄ в контексті трансформації системи міжнародної безпеки.
- Інтереси України щодо участі в операціях з підтримки миру.
- Нормативно-правове регулювання миротворчої діяльності України: національний та міжнародний контекст.
- Місце України в міжнародних миротворчих силах, зокрема під егідою ООН та ОБСЄ.

Завдання.

Студенти готують відповіді на наведені питання у плані семінарського заняття. Потім по черзі обґрунтовують свою точку зору. Після обговорення першого питання викладач підводить підсумки. Потім обговорюється друге питання і т. д.

Література:

1. Головування України в ОБСЄ у 2013 р.: підведення підсумків та окреслення перспектив : аналітична доповідь / Ю. Сербіна, О. Сирінська, О. Степаненко, Р. Томенчук, Г. Шелест. – К., 2013. – 13 с.
2. Закон України «Про участь України в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки» від 23.04.1999 // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/613-14>
3. Діяльність України в рамках ООН / Постійне представництво України при ООН. – Режим доступу: <http://un.mfa.gov.ua/ua/ukraine-un/general-information>
4. Миротворча діяльність України: кооперація з НАТО та іншими структурами європейської безпеки. – К.: Стилос, 2002. – 314 с.
5. Україна в міжнародних організаціях : навчальний посібник / За ред. Ю.І. Макара. – Чернівці : Прут, 2009. – 880 с.
6. Україна в системі міжнародної безпеки / Національний інститут проблем міжнародної безпеки. К.: ПЦ «Фоліант», 2009. – 572 с.

Додаткова

1. Волошин В.А. Використати повнішою мірою політико-правові механізми ОБСЄ // Політика і час. – 2006. – № 5. – С. 54–60.
2. Дацюк А.В. Політика України з урегулювання збройних етнополітичних конфліктів: досвід та перспективи // Стратегічна панорама. – 2006. - № 1. – С. 144-148.
3. Каляєв А. Збройні сили України у миротворчих операціях ООН і ОБСЄ // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Збірник наук. праць. – 2009. - №14. - С. 396-408.
4. Клименко О. П. Миротворча діяльність українського війська: Перше десятиліття. – К.: Неопалима купина, 2004. – 224 с.
5. Лоссовський І. Миротворчий досвід ООН і «план Б» урегулювання військово-політичного конфлікту на сході України // Зовнішні справи. – 2016. – 1. – С. 11-15; №2. – С. 16-20.
6. Луньков А. Миротворчі контингенти збройних сил України в операціях НАТО та СНД // Наукові записки. Серія «Історичні науки». – 2009. – Випуск 14. – С. 409-421.
7. Перепелиця Г.М. Політика України щодо миротворчості регіональних і субрегіональних організацій у Чорноморському та євразійському регіонах // Стратегічна панорама. – 2002. – №2. – С. 123-138.
8. Перепелиця Г.М. Генезис конфліктів на посткомуністичному просторі Європи. – К.: Стилос – ПП «Фоліант», 2003. – 256с.

Тема 7. Україна в європейській та євроатлантичній системах безпеки

Мета семінарського заняття: систематизувати та поглибити знання за темою дисципліни, залучити до наукового дослідження окремих питань теми та творчої діяльності.

Семінарське заняття: 2 год.

План семінарського заняття:

- Україна в системі європейської безпеки.
- Взаємодія Україна - НАТО.
- Співробітництво України та ЄС в сфері безпеки.
- Безпекове співробітництво України з країнами Центрально-Східної та Південно-Східної Європи.
- Участь України у врегулюванні конфліктів в Європі: історія і сучасність.
- Інтереси та підходи України до врегулювання конфліктів в Європі.

Завдання.

Студенти готують відповіді на наведені питання у плані семінарського заняття. Потім по черзі обґрунтовують свою точку зору. Після обговорення першого питання викладач підводить підсумки. Потім обговорюється друге питання і т. д.

Література:

1. Україна в системі міжнародної безпеки / Національний інститут проблем міжнародної безпеки. К.: ПЦ «Фоліант», 2009. – 572 с.
2. Україна – НАТО : сучасний стан відносин та перспективи розвитку / Національний інститут проблем міжнародної безпеки. – К.: ПЦ «Фоліант», 2008. – 352 с.
3. Партнерство заради миру. Міжнародний документ від 1 0.01.1994// Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/950_001
4. Європейська політика безпеки та оборони: стратегічні аспекти співпраці України з ЄС – визначення напрямів та формату. – Режим доступу : <http://old.niss.gov.ua/monitor/november/2.htm>.
5. Потенціали співробітництва України з ЄС у сфері безпеки // Представництво в Україні «Фонд Конрада Аденауера».- Режим доступу: <http://www.kas.de/ukraine/ukr/publications/34635/>
6. Пріоритети співробітництва України з НАТО в оборонній сфері у світлі рішень Уельського саміту НАТО. – Режим доступу: <http://www.mil.gov.ua/diyalnist/mizhnarodne-spivrobotnicztvo/prioritetispivrobotnicztva-ukraini-z-nato-v-oboronnij-sferi-u-svitli-rishen-uelskogo-samitunato.html>
7. Україна в системі міжнародних заходів щодо придністровського врегулювання: пріоритети та інструменти : аналітична доповідь / Г. Шелест, І. Максименко, Ю. Сербіна, Л. Хомич; за аг. Ред.. В. Якушика. – Одеса: Фенікс, 2011. – 100 с.
8. Хартія про особливе партнерство між Україною та НАТО від 9.07.97. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_002
9. Храбан І .А. Система європейської безпеки і напрями воєнно-політичної інтеграції України до її структур: Монографія. – К.: Варта, 2005. – 544 с.

Додаткова

Бодрук О. Силкові методи кризового реагування (Гуманітарний інтервенціоналізм) // Стратегічна панорама. – 2005. – № 1. – С. 119-129.

Коваль І.М., Дубовик В.А., Глебов С.В. Євроатлантична інтеграція України: міфи та реальність // Євроатлантична інтеграція України: глобальний та регіональний виміри / Коваль І.М., Глебов С.В., Дубовик В.А. та ін.. – Одеса: «Астропринт», 2008. – С. 117-123.

1. Міжнародна інформаційна безпека: сучасні виклики та загрози. – К.: Центр вільної преси, 2006. – С. 9-27; С. 53-70; С. 332-349; С. 373-383.
2. Полтораков О. Геостратегія Росії: у пошуках альтернативного «полюсу сили» // Зовнішні справи. – 2015. – №9. – С. 26-28.
3. Стратегічні пріоритети політики України в Чорноморському регіоні : аналітична доповідь, матер. кругл. столу / М.О. Воротнюк, А.М. Захарченко, І.В. Максименко та ін. ; за ред. А.О. Филипенка ; Регіон. філіал нац. ін-ту стратегічн. досліджень у м. Одесі. – Одеса: Фенікс, 2013. – 168 с.
4. Шелест Г. Можливі варіанти співробітництва між Україною та ЄС у процесі мирного врегулювання «заморожених» конфліктів на Кавказі // Політика України у Чорноморсько-Каспійському регіоні у контексті стратегії Європейського Союзу: від взаємодії до співпраці: Матеріали міжнародної конференції (Одеса, 17-18 липня 2008 р.) / За заг. ред. Воловича О.О. – О.: Фенікс, 2008. – С. 71-80.
5. Шелест Г. Участь України у врегулюванні конфліктів на території країн-членів ГУАМ як фактор забезпечення національної безпеки держави // <http://www.niss.od.ua/p/225.pdf>
6. Maksymenko I., M. Vorotnyuk Conflicts and Security Threats in the Wider Black Sea Region // “Black Sea Calling”. Special edition of “Favorita Papers” / [Ed. by M. Sully]. – Vienna : Diplomatic Academy of Vienna, 2008. – P. 72-77.

Тема 8. Двостороннє співробітництво України в сфері безпеки

Мета семінарського заняття: систематизувати та поглибити знання за темою дисципліни, залучити до наукового дослідження окремих питань теми та творчої діяльності.

Семінарське заняття: 2 год.

План семінарського заняття:

- Безпека України в контексті діалогу з провідними акторами та стратегічними партнерами: проблеми та перспективи.
- Діалог Україна-США з питань міжнародної безпеки.
- Основні напрямки взаємодії в сфері безпеки України з країнами СНД.
- Співробітництво України з країнами Сходу та Азії в безпекових питаннях.

Завдання.

Студенти готують відповіді на наведені питання у плані семінарського заняття. Потім по черзі обґрунтовують свою точку зору. Після обговорення першого питання викладач підводить підсумки. Потім обговорюється друге питання і т. д

Література:

1. Близький Схід: міжнародна безпека, регіональні відносини та перспективи для України: Монографія / Рада нац. безпеки і оборони України, Нац. ін-т пробл. міжнар. безпеки; відп. редактор Б.О. Парахонський. – К.: ПЦ «Фоліант», 2008. – 591 с.
2. Воротнюк М. О. Стан і перспективи військово-технічної співпраці між Україною і Туреччиною // Стратегічні пріоритети. – 2009. – №2 (11). – С. 40-46.

3. Глебов В.В., Серов Д.І. Місце та перспективи України на близькосхідному ринку озброєнь // Стратегічна панорама. – 2003. – №1. – С. 162-166.
4. Серов Д. На тлі монополії США. Військово-технічне співробітництво України з державами Арабського Сходу // Політика і час. – 2006. – № 5. – С. 71-76.
5. Україна в системі міжнародної безпеки / Національний інститут проблем міжнародної безпеки. К.: ПЦ «Фоліант», 2009. – 572 с.
6. Українська призма. Між стратегічним партнерством і безпекою. – Berlin: FES. – 12 р.
7. Україна – Туреччина: безпека та співробітництво в Чорноморському регіоні : матеріали міжнар. конф., Київ, 10-11 квітня 2000 р. / Фонд Ф. Еберта; За ред. Андрійка В.І., Перепелиці Г.М. – К., 2000. – 184 с.
8. Leguska A. V4 – Ukrainian cooperation within the European security // Ukraine, Central Europe and the Future of European security. – Bratislava, 2015. – P. 68-87.

Додаткова

1. Асиметрія міжнародних відносин / За ред. Г. М. Перепелиці, О. М. Субтельного. – К. : Видавничий дім «Стилос», 2005. – 555 с.
 2. Захарченко А.М. Трансформація проблем регіональної безпеки Близького Сходу на початку XXI століття: можливі наслідки для України // Стратегічна панорама. – 2009. – № 3. – С. 61-70.
 3. Пашков М., Чальїй В. Обратная сторона стратегического партнерства // Зеркало недели. – 2000. – 15 апреля.
 4. Украинская призма. Состояние и перспективы отношений Украины с соседними государствами. – 2012. – 68 с.
 5. Шелест Г. Українські миротворці на Близькому Сході // Політика і час. – 2005. – № 7. – С. 51–60.
- 3. Питання, задачі, завдання або кейси для поточного та підсумкового контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти, для контрольних робіт, передбачених навчальним планом, після атестаційного моніторингу набутих знань і вмінь з навчальної дисципліни:**

Перелік питань до заліку:

1. Трансформація сутності безпеки на сучасному етапі.
2. Вплив процесів регіоналізації на безпеку.
3. Класичні підходи до проблеми безпеки.
4. Сучасні концепції безпеки.
5. Виміри безпеки в контексті сучасної трансформації системи міжнародних відносин.
6. «М'яка» безпека в стратегічних концепціях держав та організацій.
7. Роль сили в сучасних міжнародних відносинах та проблеми безпеки.
8. Сучасні загрози та виклики безпеці.
9. Поняття «національна безпека», «регіональна безпека» та «міжнародна безпека».
10. Загрози національній та міжнародній безпеці.
11. Роль міжнародних організацій в формуванні системи міжнародної безпеки.
12. Міжнародні програми з підтримки міжнародної безпеки.
13. Місце України в системі міжнародної та регіональної безпеки.
14. Україна в системі європейської безпеки.
15. Нормативно-правові акти України з питання безпеки.

16. Загрози та виклики національній безпеці України.
17. Воєнно-політичні аспекти національної безпеки України.
18. Завдання та напрями державної політики з питань національної безпеки.
19. Суб'єкти забезпечення національної безпеки та їхні повноваження.
20. Ініціативи України щодо посилення безпеки.
21. Перспективи України як контрибютора міжнародної та регіональної безпеки.
22. Інформаційна безпека та політика України.
23. Пріоритетні питання діяльності України в ООН: історія та сучасність.
24. Миротворча діяльність України.
25. Вклад України в діяльність ОБСЄ.
26. Регіоналізація безпекової політики України.
27. Співробітництво Україна – НАТО в рамках програми «Партнерство заради миру».
28. Військово-політичне співробітництво між Україною та НАТО.
29. Співпраця України та ЄС в сфері безпеки.
30. Регіоналізація безпекової політики України.
31. Співробітництво України з країнами ЦСЄ в сфері безпеки.
32. Участь України в безпекових механізмах Південно-Східної Європи.
33. Чорноморський регіон в безпековій політиці України.
34. Енергетичний чинник безпекового співробітництва та інтереси України.
35. Участь України у врегулюванні конфліктів.
36. Діяльність України щодо врегулювання Придністровського конфлікту.
37. Проблема гарантій безпеки України на сучасному етапі.
38. Діалог Україна-США з питань міжнародної безпеки.
39. Безпековий чинник у відносинах між Україною та Росією.
40. Безпекові питання у відносинах України з країнами Сходу та Азії.

4. Завдання семестрових екзаменів (письмових залікових робіт):

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
 Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу
 галузь знань 29 «Міжнародні відносини»
 спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
 освітня програма «Міжнародні відносини»
 Семестр 3
 Форма навчання: денна
 Рівень вищої освіти (освітньо-кваліфікаційний рівень): бакалавр
 Навчальна дисципліна: «Україна в системі міжнародної безпеки»

ЗАЛІКОВИЙ БІЛЕТ № 1

1. Трансформація сутності безпеки на сучасному етапі. (20 балів)

2. Перспективи України як контрибютора міжнародної та регіональної безпеки. (20 балів)

Затверджено на засіданні кафедри міжнародних відносин, міжнародної інформації та безпеки
протокол № 15 від “20” червня 2019 р.

Завідувач кафедри _____ (Л.В. Новікова)

Екзаменатор _____ (С.Ф. Здоровко)